

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת מצורע

א. המהר"ל מפראג - עם פירוש הרב ז. זלצר .

פרק יד' פסוק כא': הדל, העני זוכה לתשומת לב מיוחדת בכמה וכמה מקומות בתורה ואין פלא בדבר. לפי דברי המהר"ל יש בעניות מעלה רוחנית אם אכן יודע העני לנצל את מצבו ולכונו בכרון הראוי.

על כיוון אחד - לימוד תורה מתוך דוחק מדבר המהר"ל:

לא תמצא אדם שהוא כולו שכלי (-רוחני) רק מי שלמד תורה מתוך הדוחק. שגובר בכח (-מתגבר בכוחו) על הגשמי (-על הגשמיות) ודבק בשכלי (ש)הוא התורה. (חדושי אגדות ב' ע' פ"ח)

אדם זה אשר גבר על גשמיותו וחיי דוחק למען התורה זוכה להיות כולו רוחני ואף זוכה לכך שתפילתו נשמעת. כמו שאומרת הגמ' במסכת סוטה דף מ"ט ע"א "כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפילתו נשמעת". וכך מוסיף ומסביר המהר"ל מדוע באמת נשמעת תפילתו של אותו אדם:

ומפני זה תפילתו נשמעת כי ה' יתברך קרוב אליו לגמרי (-מאד) כאשר בזרוע ובכחו מושל על הגשמי ואינו חש (-אינו מתיחס) אל הדוחק. (חדושי אגדות ב' ע' ס"ח)

אדם המתגבר בכח על גשמיותו למען לימוד התורה זוכה לקירבת אלוקים ולכן אותו עני הלומד תורה מתוך הדוחק, זוכה לכך שתפלתו נשמעת יותר מאשר תפילת אחרים.

שאלות

1. קרא שוב את הפסוק, על סמך מה הפסוק מביא פרשנו את דבריו כאן?
2. בצטט מה בדיוק דעתו של המהר"ל כאן?
3. איך הרב זלצר מרחיב את דבריו?
4. האם יש בזה שום פירוץ או הפלחה עם המציאות?

* * *

ב. תוספת ברכה.
פרק יד' פסוק לד':

ותתני ננע צרעת כבית ארץ אחוזתכם (י"ד ל"ד)
ברשיי כאן ממדרשו בשורה היא לישראל, שהנעשים (כלומר נגעי בתים) באים עליהם לפי שתאמריים הטמינו מסמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, והיו יראים שמא יבא, ועל ידי הנעשים יותץ הבית ומוצאין המסמניות. עכ"ל.

וטעם דרשה זו הוא מלשון ונתתי נגע צרעת מעין לשון הבטחה כמו ונתתי לזרעך את כל הארצות (פ' ויצא, כ"ז ד'), ונתתי גשמיכם בעתם ונתתי משכני בתוכם (פ' בחקתי, כ"ז ד' ו"א), ונתתי עשב בשדך (פ' עקב, י"א ט"ו) והרבה כהנה, ולפי פשוטו הי' צריך לומר כאן כי יהיה נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם, וכמו בפרשה תוריע (י"ג ב') אדם כי יהיה בעור בשרו וכן שם (ט') נגע צרעת כי תהיה באדם, ועוד שם (כ"ט) ואיש או אשה כי יהיה נגע בראש או בזקן, וכן בנגעי בגדים (שם פסוק מ"ז) והבגד כי יהיה בו נגע צרעת, בכלום לשון תנאי ולא לשון ודאי, בסגנון הבטחה כהוראת הלשון ונתתי, כמו שבארנו.

ולכן דרש, ונתתי — במכוון אתן נגעי בתי לתכלית הנרצת, כדי שיתצו הבית וימצאו המטמונים, כמבואר, דרשה זו הובאה במ"ד כאן בשנוי לשון קצת.

והנה יסוד הדרשה הזאת באה במ"ד בשם רבי שמעון בן יוחאי, ועל זה יש להעיר ממה שאמרו בסנהדרין (ע"א א') כמאן אולא הא דתניא, בית המנוגע לא הי' ולא עתיד להיות, כמאן כרבי אלעזר ברבי שמעון שאמר (מס' נגעים פרק י"ב משנה ב') לעולם אין הבית טמא עד שיראה שני גריסין (שני חצאי פולין) על שתי אבנים בשני כתלים בקרן זווית, ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס, ע"כ, והכונה בזה שאמר כמאן כרבי אלעזר ברבי שמעון וכו', כלומר, כיון שכל אלה התנאים אי אפשר שיתכוונו כולם בצמצום המדויק, דינם לעיכובא שיבאו כך מצומצם, וזה אי אפשר, לכן אין הבית טמא ובטל כל דין נגעי בתים, ועל יסוד זה אמרה הברייתא, בית המנוגע לא הי' ולא עתיד להיות.

ומכיון שתלו אי אפשרות זאת בדברי רבי אלעזר ברבי שמעון, מתבאר גם הוא דעתו כן, דבית המנוגע לא הי' ולא עתיד להיות.

וזה פלא, כי הן זה רבי אלעזר ברבי שמעון הוא בן רבי שמעון בן יוחאי, וידוע בכל הש"ס בשם זה, ואין זולתו בשם זה בתלמוד, וכן ידוע, כי סתם רבי שמעון שבתלמוד הוא רבי שמעון ברבי יוחאי, כמבואר בפסחים ק"ב א' ובמס' מעילה י"ז ב', וכ"כ רש"י שבועות (ב' ב') ורמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים — ואיך זה יתכן שיחלוק רבי אלעזר מפורש על אביו כאן, כי כפי שהבאנו למעלה ממדרש משמו, שבשורה היא לישראל שיהיו נגעי בתים לתכלית נרצה, כמבואר שם, אם כן לדידי' אמנם היו בתים מנוגעים, ובנו, רבי אלעזר, אומר מפורש, שלא הי' ולא עתיד להיות" כפי שמתבאר דעתו עפ"י המשנה דנגעים שהבאנו, והגמרא התאימה דעתו עם דין המשנה, ומפורש קי"ל דאסור לבן לסתור דעת אביו (קדושין ל"א ב') וכאן סותר מפורש.

וביותר יפלא הדבר, כי מצינו, שרבי שמעון בן יוחאי ובנו זה רבי אלעזר היו תמיד בדעה אחת, ולמדו יחד וכוונו דעותיהם בכל עניניהם, ומבואר מזה במס' שבת (ל"ג ב'), ואיך זה יתכן, שיחלקו כאן מפורש בדבר והפכו ולא יעירו על זה.

אך אמנם אפשר לומר, דעל האמת לא תסתור דעתו של רבי אלעזר במשנה דנגעים שהבאנו, כלומר, פרטי הדין מתכונתם ושיעורם ומקומם של הנגעים, יכולים להתברר רק לאחר נתיצת הבית, ודרשתו של אביו רבי שמעון מוסבת רק על מעשה הנתיצה לבד, כדי שיראו המטמונית שבהקירות, כמבואר, וכה אפשר שיתקיימו דברי שניהם, לרבי שמעון העיקר היא מעשה הנתיצה, וזה אפשר שידה גם רבי אלעזר, ורבי אלעזר איירי לענין פרטי הדינים אשר אפשר לבררם רק אחר עיון עמוק לאחר הנתיצה, ובה אפשר שידה גם רבי שמעון בן יוחאי, ולפי זה שניהם צודקים, ודבריהם עולים בקנה אחד.

אלוה

1. כמה השימוש במילה: "ונתתי" מביא לפירוש המוצע?
2. מה הרציון שיש מרכה בצנין זה והאם זה יכול להיות דלמא מס' למקריס אחרים?
3. כהננו מילה צנין של מחלוקת בין אב לבן, מה התיחסותו?
4. לפסוק איך הוא מתרץ כל זה?

* * *

ג. אור החיים.

פרק יד' פסוק לה':

לה) והגיד לפהו לאמר תכת לאמר מיתרת. וזו"ל בתורת כהנים דרשו ואמר לו הכהן דברי כבושין. ע"כ וזה דרך דרש, כי הכתוב מדבר דברי אשר לו הבית, והם ז"ל דרשוה באם אינו ענין לדברי בעל הבית תגהו ענין לדברי כהן. ובעל קרבן אחרון פרש על זה הדרך והגיד לפהו ותמקלית לאמר לה הכהן רצה לומר דברי כבושין. ולפי זה היה לו לומר תכת לאמר אחר כנגע נראה לי בבית, אלא ודאי שהמנא דרש המכה באם אינו ענין, וקשה למה לא אמר הכתוב תכת לאמר בדברי הכהן ותדרש הדרשה בישר, ומקום הניחו לנו לפרש.

והוא על פי דבריהם ז"ל עצמם שכתוב שם בתורת כהנים וזה לשונם נגע מה תלמיד לומר כנגע אפלו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע כודאי לא יגזר וכו' אלא יאמר כנגע ע"כ. ויש לדעת מי הכריהם ז"ל לפרש כן, דלמא טעם אומר כנגע ולא אמר נגע כי חש הכתוב לומר נגע שתבין שלא חיבתו תורה לבוא אצל הכהן ולהגיד אלא אם תלמיד חכם הוא וידע שהוא ודאי נגע, אכל אם נסתפק בו אם הוא נגע או לא לא יבוא לפהו. לזה אמר כנגע שיבוא על

שאלות

1. מה הקושי?
2. מה הדרש?
3. למה לא נראה לפרשנו דרך זו כתשובה נכונה?
4. איך פרשנו אמר את הצנין?
5. למה יש לביא הבית לומר: "כנע" דוקא?

* * *

ד. אור החיים.

פרק יד' פסוק לו':

לו) בטרם יבא הכהן. טעם שהצריך לומר הכהן משום שהולמה היה נשמע כי בטרם יבוא יצנה, וכפי זה אין חייב לכהן להתעכב עד שידע שפינו ודאי את כל אשר בכות, ומאומרו הכהן, הראה כי תכת בטרם אין לה קשר עם זכרון הכהן שאצל וצוה וקשורה היא עם ופנו והכן:

טמא אלא אחר שיצא הכהן ונסגירונו, ומעשה אין צורך להקדים לפנות קדם בא הכהן ויכולין לפנות אחר שקרא הכהן קדם שישגירו, לזה אמר ולא יטמא כל אשר וגו' פרוש כי לצד שקשיףאה הכהן הנגע שצריך להסגיר אין רשות להתעכב מלהסגיר כל עקר ומצד זה ימחרו לפנות ולצד המהירות ישכתו ממון הצווי, לזה הקפידה לפנות קדם שקנה לא יטמא כל אשר בבית. וזו"ל אמרו (נגעים פ"ב מ"ה וכת"כ) שלא חס הקב"ה אלא על כלי חרס כי שאר כלים וקנדים יש להם תקנה במקרה. ולדרכנו הוספנו לפרש שחס הקב"ה אפלו על כלי חרס הקטנים שאין אדם מחשיב אותם:

שאלות

1. מה שאלתו בקטע הראשון?
2. מה מצנהו?
3. בקטע השני צוה פרשנו על אופן פינוי הבית, מה בדיוק הדין ולמה?
4. מה הרציון כאן?

* * *